

Nr 49

**av herr Ångström
om lokalisering till Skellefteå av viss postgymnasial utbildning.**

Under senare år har Skellefteå kommun stått i förgrunden då det gäller den regionalpolitiska debatten. En debatt som avsett som påtagligt resultat att Skellefteå av en enig riksdag klassats som primärt centrum.

Skellefteås ställning som primärt centrum är främst grundat på följande fakta. Skellefteå kommunblock har drygt 71 000 invånare. Befolkningsunderlaget inom ett område med 3 mils radie från Skellefteå city är 66 000 människor. Räknar man med ett upptagningsområde med 20 mils radie med Skellefteå som mittpunkt blir befolkningsunderlaget ungefär 420 000 människor, vilket är mer än någon annan ort i detta område kan uppvisa. Som industriort är Skellefteå norra Sveriges största och mest expansiva. Industrin sysselsatte år 1972 drygt 10 000 personer. Detta motsvarar 46 % av industrisysselsatta i Västerbottens län. Industrin är väldifferentierad och exportinriktad. Under första hälften av 1960-talet var industrins ökningstakt i Skellefteåregionen tre gånger högre än riksgenomsnittet. Ökningen har även fortsatt under senare år då den svenska industrin som helhet stått stilla. Bland tillgångarna för industrimiljön får inräknas en rad, delvis unika, service- och samarbetsorgan inriktade på små och medelstora företag. Här finns således Expolaris, AC-Mekan, Skellefteå Snickericentral, AB Träcentralen, AB Sågverksintressenter m. fl. Ett nytt organ med forsknings- och utvecklingsuppgifter för industrins räkning, IUC (Industriellt utvecklingscentrum), invigdes hösten 1974 och befinner sig i ett uppbyggnadsskede. IUC i Skellefteå är unikt för Europa, och när det planerades förutsattes att viss högre teknisk utbildning också skulle lokaliseras till Skellefteå och att ett samarbete på hög teknisk nivå skulle etableras mellan IUC och den planerade högskoleenheten. Trots Skellefteåindustrins kraftiga expansion har det totala antalet arbetstillfällen minskat. Orsaken till detta är i huvudsak att näringsgrenen offentlig förvaltning och andra tjänster inte ökat på långt när i samma takt i Skellefteå som i andra jämförbara regioner. Trots en lokalisering av textilföretaget Algots till Skellefteå lider Skellefteå stor brist på arbetstillfällen för framför allt kvinnor och arbetskraft med längre utbildning inom administration och vård. Denna brist leder i sin tur till svårigheter för industrin att rekrytera kvalificerad arbetskraft, då regionen har små möjligheter att erbjuda medföljande familjemedlemmar önskat arbete. Som tidigare påpekats blev Skellefteå under riksdagsbehandlingen om den regionala strukturen uppklassat från regionalt till primärt centrum. I motiveringen anförde inrikesutskottet bl. a. att de geografiska förhållandena

talat för behovet av en stark ort i norra delen av Västerbottens kustland, att kommunen har ett tillräckligt befolkningsunderlag samt att Skellefteå redan är ett av Norrlands största industriområden och att industriutvecklingen har klart expansiva tendenser. I prop. 1972:III anger departementschefen att målet är att utveckla de primära centra i första hand genom en utbyggnad av mera kvalificerade samhällsfunktioner, såsom a) kommunikationer, b) sjukvård och c) utbildning. Beträffande utbildningen t. o. m. gymnasienivån ligger Skellefteå långt framme. Sålunda har t. ex. försöksverksamheten på skolans område bedrivits mycket målinriktat sedan enhetsskoleförsöken startade år 1949, först inom enhetsskolan och sedan inom grundskolan, gymnasieskolan och fackskolan. Utbudet av utbildningsvägar i t. ex. gymnasieskolan ansluter bättre till SÖ:s normalutbud än den gör i någon annan ort norr om Stockholm. Däremot är Skellefteå kommun det enda primära centrum i Norrland som helt saknar postgymnasial utbildning.

Lokalisering av högre teknisk utbildning till Skellefteå

I december 1969 lade Norrlandsberedningen fram förslag om högre teknisk utbildning och forskning i Norrland.

I prop. 1970:88 uttalades att utbildningen och forskningen borde koncentreras till ett fåtal orter: "De orter som enligt min mening bör komma i fråga är Luleå samt, i samverkan med varandra, Skellefteå och Umeå." Föredraganden anförde vidare:

"I det föregående har jag uttalat att högre teknisk utbildning i övre Norrland bör kunna förläggas även till Skellefteå och Umeå.

För förläggning av högre teknisk utbildning till Skellefteå talar samma allmänna skäl som jag tidigare redovisat beträffande Luleå. I fråga om motiven och förutsättningarna för att förlägga högre teknisk utbildning till Skellefteå bör, såsom både Norrlandsberedningen och remissinstanserna framhållit, beaktas den livskraftiga och differentierade industri som finns i regionen. Industripolitiska skäl talar sålunda starkt för att högre teknisk utbildning förläggas till Skellefteå. Utbildningen bör få en sådan inriktning att den bidrar till den industriella utvecklingen i regionen. Planeringen för utbildningen bör liksom i Luleå samordnas med planeringen av andra resurser för teknisk utveckling och forskning."

I NoTH-kommitténs betänkande om maskinteknisk utbildning i Luleå (december 1970) skisseras en avslutande tvåårig utbildningslinje i finmekanik förlagd till Skellefteå.

Enligt de ursprungliga planerna skulle utbildningen och forskningen i finmekanik starta hösten 1974, men med den fördröjning som skett i utredningsarbetet och beslutsprocessen måste väl detta uppskjutas till våren eller hösten 1976. Detta är synnerligen beklagligt då varje förskjutning i det ursprungliga tidsschemat hindrar planläggandet av ett konkret samarbete

mellan IUC:s verksamhet på forskningssidan och skapar osäkerhet rent allmänt.

Motioner beträffande den postgymnasiala utbildningen i Skellefteå har varit föremål för ett flertal motioner tidigare och fått s. k. välvilliga skrivningar i utbildningsutskottet. I utbildningsutskottets betänkande nr 36, som förelades höstriksdagen 1974, förutsattes att proposition i ärendet skulle föreläggas riksmötet 1975 och att sakbehandling av motionen om lokalisering av postgymnasial utbildning till Skellefteå skulle anstå till dess. Mot detta reserverade sig folkpartiets representant i utskottet och yrkade att 1974 års riksdag skulle fatta principbeslut om förläggandet av den avslutande civilingenjörsutbildningen i finmekanik till Skellefteå.

För kommunens planering av åtgärderna på det studiesociala området, bostäder och liknande, är det också av största vikt att ett förslag till beslut om en förläggning av den högre tekniska utbildningen och forskningen i finmekanik snarast kan föreläggas riksdagen för avgörande.

Träteknisk forskning och utbildning

Skellefteå är centralort för en betydande träindustri, och under NoTH-kommitténs arbete med utbildningslokaliseringar till Skellefteå uppstod tanken på någon form av högre teknisk utbildning med inriktning på träteknik. En grupp inom kommittén företog studieresor för att inhämta information om internationell träteknisk verksamhet. Resmål var bl. a. Rosenheim i Västtyskland (1 000 studenter inom trätekniska området), universitetet i Hamburg, Helsingfors (trätekniska högskolan) samt Oslo (Norsk treteknisk institut). Efter dessa undersökningar och studier har den särskilda gruppen inom NoTH-kommittén skisserat ett förslag till utbildning inom området träets mekaniska teknologi, inklusive träkemi och plymerteknologi, speciellt trä-plastkombinat. Enligt detta förslag skall eleverna rekryteras från 4-årigt tekniskt gymnasium på byggnadsteknisk eller maskinteknisk gren. Den högre utbildningen skall sedan omfatta en tvåårig högskoleutbildning inom området träets mekaniska teknologi inklusive träkemi och plymerteknologi. Till utbildningen hör även en period då eleverna skall vara yrkesverksamma. En fortsatt utbildning inom ovan angivna områden till högre nivå och senare utvecklad teknik eller med specialisering till viss gren skall också vara möjlig. En sådan fortbildning beräknas omfatta ett halvt års studier. Fortbildning i form av deltagande i utvecklings- eller forskningsprojekt förutsättes handledda och administrerade av en tänkt filial av det svenska träforskningsinstitutet.

Lokalisering av YTH till Skellefteå

En naturlig anknytning till industrins expansiva utveckling inom Skellefteåregionen är också en yrkesteknisk högskola. Denna utbildningsform

finns ännu inte i landet, men förslag om startandet av denna utbildningsgren har framlagts i betänkandet avgivet av yrkesutbildningsberedningen (SOU 1970:8). YTH, som utbildningsformen avkortas till, skall enligt förslaget vara eftergymnasial och utgöra ett alternativ och ett komplement till nuvarande universitets- och högskoleutbildning. De som genomgår gymnasial yrkesutbildning skall efter praktik från arbetslivet genom utbildning vid YTH ges kompetens för mer kvalificerade uppgifter inom det industriella området. Remissyttrandena över betänkandet har varit övervägande positiva och tillstyrker samfällt att denna utbildningsform kommer till stånd.

I Skellefteå har intresset för denna utbildningsform gamla anor hos industrin, då man redan på 1940-talet talade om behovet av en s. k. "industrihögskola". Behovet av en utbildning av detta slag i Skellefteåområdet har efter yrkesutbildningsberedningens förslag ytterligare bekräftats vid sammanträffanden mellan kommunala representanter och företrädare för industrin i området. Skolstyrelsen i Skellefteå har i skrivelse till utbildningsdepartementet den 29 januari 1971 hemställt att organisationskommittén för högre teknisk utbildning i Norrland ges i uppdrag att närmare utreda förutsättningarna och lämna förslag om lokalisandet av YTH till Skellefteå. För lokaliseringen av denna typ av utbildning talar samordningen med den högre tekniska utbildningen i finmekanik, verksamheten vid IUC samt Skellefteås i övrigt gynnsamma förutsättningar för YTH. Dessa gynnsamma förutsättningar i övrigt är det rikt differentierade näringslivet, gynnsamma förutsättningar på det naturvetenskapliga-tekniska området och den omedelbara närhet till praktiska utbildningsmöjligheter och studier. En rad remissinstanser har framhållit Skellefteå som lämplig lokaliseringssort för YTH, bl. a. LO.

Avslutningsvis vill jag understryka följande. Skellefteå är klassat som primärt centrum. För regionens fortsatta utveckling är det av största vikt att olika former av postgymnasial utbildning lokaliseras till Skellefteå.

Det är av vikt att de utbildningsgrenar som lokaliseras till Skellefteå också får erforderliga forskningsresurser. Eljest kan lärarekryteringen försvåras och utbildningen inte betraktas i nivå med annan likartad postgymnasial utbildning på andra högskoleorter. Vid lokaliseringen av högre utbildning till Skellefteå är det av vikt att man ej stannar vid en enstaka enhet utan skapar ett kombinerat utbud av utbildningsvägar på postgymnasial nivå. För både elever och lärare är den studiemiljö som då skapas av största betydelse.

Hemställan

Med stöd av det anförda hemställs
att riksdagen

1. fattar beslut om lokaliseringen av en institution för högre teknisk utbildning och forskning i finmekanik till Skellefteå omfattande de två sista studieåren för civilingenjörsexamen,
2. beslutar ge denna institution nödiga forskningsresurser med förslagsvis 4–5 professorer,
3. hemställer hos regeringen att NoTH-kommittén får i uppdrag att framlägga förslag för en tvåårig högskoleutbildning inom området träets mekaniska teknologi inklusive träkemi och polymerteknologi i Skellefteå,
4. beslutar att en yrkesteknisk högskoleenhet lokaliseras till Skellefteå.

Stockholm den 10 januari 1975

RUNE ÅNGSTRÖM (fp)

